

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Jenny Hertz
0171-626298
jenny.hertz@enkoping.se

Teknisk nämnd

Fråga till tekniska nämnden om VA-verksamhetens budgetunderskott 2024

Beskrivning av verksamheten för Vatten och avlopps ekonomi

Verksamheten för vatten- och avlopp finansieras genom bruksavgift och anläggningsavgift i enighet med Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). VA-verksamheten följer Svenskt Vattens basförslag som är standard för VA-branschen. VA-verksamheten är en lagstyrd verksamhet. Överskott och underskott av avgiftsuttaget regleras över en treårsperiod i enlighet med LAV. Underskott som genereras måste återställas.

VA-avgifterna ska täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva VA-verksamheten i kommunen. Fördelningen av avgifterna skall ske utifrån vad som är skäligt och rättvist, enligt den så kallade nyttoprincipen med en social kostnadsfördelning. Ökad inflation och räntekostnader har påverkat verksamheten drastiskt. Förslagen VA-taxa år 2023 och 2024 tog inte höjd för de kostnadsökningar som skett snabbt inom branschen till följd av omvärldsläget. Ökade intäkter krävs för att betala tillbaka underskott från år 2023 och det underskott som kommer ske år 2024, samt för att möta framtida kostnader som kommer av lagstiftning för en robust och trygg dricksvattenförsörjning, ändamålsenlig avloppshantering, tillväxtmål och för att upprätthålla en god service till abonnenterna.

Eftersom självkostnadsprincipen gäller, behöver VA-taxan höjas i enlighet med det underuttag som generat underfinansiering av VA-verksamheten år 2023 och även budgeterat för 2024, om inte Skattekollektivet vill finansiera underskottet. Nödvändigt är en taxeökning med anledning av lagkrav och för att verksamheten ska säkerställa statusen av VA-anläggningar.

Bruksavgifter inom VA-verksamheten föreslås att höjas med 29 % för år 2025 jämfört med avgiftsnivåer för år 2024. Detta innebär en höjning från 11 011 kronor per år till 14 204 kronor per år för en normal villa (typhus A). Anläggningsavgifter för fastigheter föreslås höjas med index på 6,5%. Anläggningsavgifterna ska täcka de nuvarande och kommande kostnaderna i planerade projekt.

Den långsiktiga prognosen visar behov att öka bruksavgiften år 2026 med 20% och 2027 med 9%. Dessa höjningar är nödvändiga för att inom treårsregeln hantera delar av underskotten från år 2023 och 2024 samt kostnadsökningar.

Under förutsättning att taxenivåer justeras år 2025-2027 kommer verksamheten visa ett underskott år 2025 med -6,6 mkr, år 2026 ett överskott med 17,0 miljoner kronor och år 2027 ett överskott med 25,4 miljoner kronor.

Tekniska nämnden har i april 2024 beslutat att föreslå kommunfullmäktige nivåer för taxor 2025. Utifrån detta beslut uppdateras även den tabell som finns för driftsbudget 2024 och plan år 2025-2026 i Tekniska nämndens nämndplan med budget. Uppdateringen sker i samband med att ändringsbudget för 2024 beslutas av Teknisk nämnd i maj 2024. Utifrån den prognos som föreslås är underskottet för 2023 och 2024 hanterat inom en treårsperiod utifrån när underskotten uppstod. Viktigt att ha i åtanke är att de taxehöjningar som presenteras för 2026 och 2027 är prognoser och kan komma att justeras. Justering sker inför kommande års taxeprocesser och då tas hänsyn till om förutsättningar för exempelvis ränteutveckling eller inflation förändrats.

Kostnadsdrivande omvärldspåverkan har genererat underskott för VA-verksamheten, med anledning av att man inte kunnat förutspå främst ökad ränta och inflation. Ökade fasta kostnader för kemikalier, markhyror, bränsle, energi, utrustning, material och tjänster har dessutom påverkat verksamhetens utfall kraftigt negativt 2023 och förutspås vara fortsatt aktuellt framgent. Kostnadsökningar som varit på mellan 30-200%, exempelvis har VafabMiljö AB höjt priserna för behandling av avfall med 200%, behöver beaktas i framtida VA-taxeutveckling för att verksamheten ska leva upp till ekonomiska lagkrav. Stor osäkerhet råder dessutom kring räntesatser och inflationspåverkan. I budget för 2024 och prognoser för kommande år har det gjorts antagande utifrån den information som finns idag kring kommunens ränteutveckling.

Bakgrunden till taxehöjningen är också att verksamheten den kommande 10-årsperioden står inför stora investeringar i generationsprojekt. De flesta av VA-verksamhetens investeringar grundar sig i lag- och myndighetskrav, leveranssäkerhet till abonnenter samt risken att driften annars påverkas av mycket kostsamma följd effekter eller en ökad ambitionsnivå. Utöver lag- och myndighetskrav bygger VA-investeringar på reinvesteringar och nybyggnation med anledning av Enköpings kommuns tillväxt.

I verksamhetsberättelsen för 2023 visas ett underskott år 2023 med 16,0 miljoner kronor och det beskrivs att omvärldsläget med rådande inflation och räntehöjningar slår hårt mot verksamheten. Kostnadsutveckling och räntenivåer har ökat markant

mot vad som antogs när budgeten och taxenivån för år 2023 arbetades fram för drygt två år sedan. Räntekostnaden har ökat markant mot vad som tagits höjd för i budget 2023, vilket påverkar driftsresultatet negativt med cirka 5,2 miljoner kronor. 2023 års resultat har belastats med engångskostnader som avser utredningskostnader kopplat till investeringar. Det medförde högre driftskostnader jämfört med budget till en summa om cirka 7,2 miljoner kronor. Utfallet för intäkter 2023 var 2 miljoner kronor lägre än budgeterat på grund av sänkt förbrukning hos abonnent. VA-verksamheten har uppmanat till vattenbesparingsåtgärder. Under 2023 har VA exempelvis fått lägre intäkter från kunden AB Enköpings Hyresbostäder (EHB) än föregående år med anledning av att EHB bland annat byggt om sina mätarplatser och bytt ut mätare till mindre mätarstorlek. Avvikelse mot budget finns även för intäkter kopplat till nyttjande av slamdammar, en konsekvens som inte ska belasta VA-kollektivet som det gjorde 2023. Insatser och akuta insatser på grund av eftersatt underhåll har genererat mer kostnader än planerat. Exempelvis har kostnader för service av utrustning ökat kraftigt, med cirka en miljon kronor. Materialkostnader och även kostnader för vissa tjänster har ökat på grund av rådande omvärldsläge och genererar en avvikelse mot budget. VA-verksamheten har ett överskott för personalkostnader på grund av vakanser. Flera av dessa tjänster har dock tillsatts under 2023.

Åtgärder för budget i balans

VA-verksamheten arbetar med besparingar i den mån det är möjligt. Sparbeting inom verksamheten finns och organisationen har uppmanats till återhållsamhet. Utmaningen för verksamheten är att de stora kostnadsökningarna beror på ökade räntekostnader på grund av högre räntor för verksamhetens låneskuld och att inflation påverkar verksamhetens inköp. Detta är kostnader som i liten omfattning kan påverkas av verksamheten.

Det pågår besparingsarbete för att minimera kostnaderna för påverkbara kostnader, så som exempelvis försiktighet och förskjutning i tid vid rekryteringar. Investeringsprojekten ser över vilka förändringar som kan ske i projekten för att förbättra kassaflödet och på så sätt sänka räntekostnader. Största kostnaderna är icke påverkbara, vilket är utmaningen för verksamheten då finansiering av kostnaderna behöver ske genom höjda taxor. Genom höjda taxor ökar verksamhetens intäkter och verksamheten skapar en budget i balans.

Exempel på arbete som sker inom VA-verksamheten är att energikartläggning har skett för att framgent få mer energieffektiv drift. Utöver detta pågår arbete med att minska energianvändningen genom direkta energibesparingsåtgärder, samt se över effekttoppar. På sikt innebär detta möjlighet till kostnadsbesparing.

Gunilla Fröman
Förvaltningschef
Enköpings kommun

Jenny Hertz
Business Controller
Enköpings kommun